

Związek Rzemiosła Polskiego

ul. Miodowa 14, 00-246 Warszawa, tel. +48 22 50 44 200, fax. +48 22 50 44 220, www.zrp.pl, zrp@zrp.pl

STANOWISKO ZWIĄZKU RZEMIOSŁA POLSKIEGO DO PROJEKTU KRAJOWEGO PLANU ODBUDOWY i ZWIĘKSZANIA ODPORNOŚCI

I. Ogólna ocena programu

Zdaniem ZRP „Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności” to wartościowy dokument pod względem zawartych w nim danych, propozycji, grup docelowych i proponowanych zmian. Wiele proponowanych reform i związanych z nimi działań należy uznać za celowe i dobrze zdiagnozowane w celu poprawy aktualnej sytuacji wywołanej pandemią Covid-19. Uwzględniając konieczność dostosowania katalogu wydatków do wymogów postawionych przez Komisję Europejską pozytywnie oceniamy ogólne założenia tego dokumentu zakładające transformację strukturalną w kluczowych obszarach dla rozwoju polskiej gospodarki takich, jak m.in. przemysł 4.0, gospodarka o obiegu zamkniętym, wzmocnienie potencjału sektora nauki do współpracy z przedsiębiorstwami oraz usprawnienie transferu wiedzy i innowacji do gospodarki. Jednak szczegółowe cele i plany inwestycyjne w zakresie poszczególnych obszarów budzą już pewne wątpliwości. Przewidziane w KPO inwestycje powinny być lepiej powiązane z planowanymi reformami, co powinno mieć przełożenie na wymierne dla polskiej gospodarki efekty tego programu. Osiągnięcie określonych w KPO celów będzie możliwe po dokonaniu niezbędnych zmian w wielu obszarach. Pomimo licznych reform nadal mamy nieefektywną, powolną i zbiurokratyzowaną administrację, skomplikowany system opodatkowania działalności gospodarczej, długotrwały proces zamówień publicznych, nieefektywny i wolno działające sądownictwo gospodarcze, generalnie skomplikowany system prawa, w tym w szczególności prawa gospodarczego, brak zachęcającego i przejrzystego pakietu inwestycyjnego dla firm. Bez tych zmian, które powinny wyprzedzać wydatkowanie środków unijnych ich efektywność wydatkowania może być niska, poniżej założonych i oczekiwanych efektów. Wątpliwości budzi narzucony przez UE kierunek oraz wielkość środków na poszczególne cele np. 37% na realizację celów klimatycznych, 20% na transformację cyfrową, na ochronę zdrowia, rezygnację z paliw kopalnych. Nie można ukrywać iż mimo dużego postępu zapóźnienie Polski w wielu obszarach jest jeszcze duże i odbiega od poziomu w wielu krajach UE.

Dotyczy to przede wszystkim kompetencji cyfrowych naszego społeczeństwa, niskiego poziomu automatyzacji i robotyzacji polskich firm, dostępu do internetu, cyfryzacji szeroko pojętych usług publicznych, opóźnień we wdrażaniu wymagań dot. przepisów z zakresu ochrony środowiska i wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Należy się zastanowić, czy wielkość zaproponowanych środków na poszczególne cele nie powinna być inna.

II. Uwagi szczegółowe

1. Przedstawiona w dokumencie w części „Powiązanie z Semestrem Europejskim” informacja o realizacji przez Polskę wszystkich Zaleceń Rady UE z lat 2019 i 2020 (choć w różnym zakresie i przy wykorzystaniu różnego typu instrumentów) tylko częściowo odzwierciedla stan faktyczny w tym zakresie, ponieważ naszym zdaniem nie w pełni zostały uwzględnione zalecenia Rady Unii Europejskiej dot. Krajowego Programu Reform z 2019 i 2020 roku. KPO nie pokazuje kompleksowej wizji rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, która byłaby adekwatna do wyzwań stojących przed naszym krajem w najbliższych latach, w których – niezależnie od daty zakończenia pandemii – będziemy jeszcze z pewnością odczuwać jej negatywne skutki, także w zakresie niedostatków wykwalifikowanych kadr.
2. W ramach komponentu A programu „Odporność i konkurencyjność gospodarki” przewidziane są inwestycje z zakresu wsparcia rozwoju nowoczesnego kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie oraz inwestycje dot. większego dopasowanie kwalifikacji do wymogów rynku pracy. Niestety nie uwzględniono szalenie ważnej kwestii dot. wsparcia dla rozwoju kształcenia w systemie dualnym w ramach przygotowania zawodowego realizowanego w ścisłej współpracy z pracodawcami i ich organizacjami. Zdaniem ZRP to właśnie te formy należy utrzymywać i rozwijać, bowiem z jednej strony pozwalają na pozyskanie fachowców z drugiej ułatwiają młodym osobom przechodzenie z edukacji do zatrudnienia. Należy w większym stopniu wykorzystać potencjał organizacji pracodawców, w tym organizacji rzemiosła, których działalność jest widoczna w obecnych warunkach. Należy wzmocnić działania organizacji pracodawców w tym zakresie, co zdecydowanie szybciej przyniesie pozytywne skutki i zacieśni istniejące w regionach sieci powiązań i współpracy na rzecz kształcenia zawodowego.

Ponadto zapisy KPO w tym komponencie są dość ogólne, nie pokazują narzędzi realizacji postawionego celu. W ramach tego komponentu przewiduje się wykorzystanie narzędzi takich jak promocja szkolnictwa branżowego, rozwój systemu doradztwa zawodowego, dopasowanie profilu szkolnictwa branżowego do potrzeb rynku pracy. W wielu przypadkach są to instrumenty powstałe w poprzednich perspektywach finansowych, a obecnie niezbędne jest ich doprecyzowanie dla osiągnięcia większej ich skuteczności i zakresu wykorzystywania na rynku. Dlatego należy je udoskonalić poprzez dialog pomiędzy resortem edukacji a pracodawcami i ich organizacjami.

Z ogromnym dystansem, i wręcz negatywnie, odnosimy się do reformy systemu kształcenia zawodowego wskazanej w KPO, w ramach której planowane jest utworzenie sieci 120 branżowych centrów umiejętności, realizujących koncepcję doskonałości zawodowej. Patrząc wstecz jest to już kolejna inicjatywa tworzenia sieci. Przykładowo centra szkolenia praktycznego, które w początkowym etapie rozwijały się, a potem bardzo szybko zostały wchłonięte przez inne placówki, bowiem nie wypracowano skutecznego modelu ich współpracy z różnymi interesariuszami zajmującymi się kształceniem zawodowym, a przede wszystkim z pracodawcami.

W pierwszej kolejności należy naszym zdaniem wspierać istniejące placówki systemu oświaty prowadzone m.in. przez organizacje pracodawców, w tym organizacje rzemiosła. Konieczne jest wsparcie dla istniejących placówek kształcenia i doskonalenia zawodowego prowadzonych przez organizacje pracodawców w ramach obszaru A3.1 „Kadry dla nowoczesnej gospodarki”, bowiem ten model ma szansę na trwały byt i będzie właściwą odpowiedzią na potrzeby pracodawców i gospodarki. Należy wzmacniać i rozwijać jednostki oświatowe, które często powstały dzięki środkom pochodzącym ze wcześniejszych perspektyw finansowych. Obecnie wymagają one dopasowania swojej działalności do kaskadowo pojawiających się nowych wyzwań wynikających ze zmian gospodarczych i środowiskowych generujących nowe kompetencje (m.in. cyfryzacja, zielona energia). Uważamy, że bazowanie na tej strukturze przyniesie zdecydowanie większe efekty oraz potwierdzenie słuszności zainwestowanych środków oraz zapewnienie trwałości powstałych jednostek.

W ten sposób naszym zdaniem – zgodnie z celem tego działania - zostanie zapewniona przestrzeń dla skutecznej współpracy szkół, w tym zawodowych i organizacji pracodawców oraz promocja szkolnictwa zawodowego.

Nowy twór w postaci centrów umiejętności pochłonie środki na utworzenie i pozyskanie odpowiednich kadr, tylko po to by być może zastąpić już istniejące

i dobrze działające rozwiązania. Planowane stworzenie tego typu centrów umiejętności, zamiast wsparcia dla instytucji, działających w tym zakresie i dysponujących potencjałem kadrowym i doświadczeniem jest, w ocenie ZRP, niepotrzebną rozrzutnością.

3. Konieczne jest naszym zdaniem rozszerzenie przewidzianego w KPO wsparcia dla firm. Zgodnie z celem szczegółowymi KPO pomoc dla przedsiębiorstw ma zadanie ograniczać negatywne skutki pandemii COVID-19 i spowodowanego przez nią kryzysu. W ramach obszaru „A1.1. Wsparcie inwestycji w przedsiębiorstwach” założono inwestycje mające na celu zmianę/rozszerzenie profilu działalności podmiotów z sektorów najbardziej poszkodowanych w wyniku pandemii COVID-19. Przewidziano szereg działań, których adresatem są przede wszystkim przedsiębiorstwa z sektorów najbardziej poszkodowanych.

Po raz kolejny plan wsparcia firm, poszkodowanych w związku z pandemią, przewiduje sektorowość firm, pomija się firmy, które nie należą do w/w. sektorów a również ucierpiały, w wyniku utraty kontrahentów w wyniku zmniejszenia zapotrzebowania na ich towary bądź usługi, w wyniku kolejnych obostrzeń nakładanych przez rząd.

Należy pamiętać, że dla przedsiębiorcy przestój, powoduje negatywne konsekwencje nie tylko w okresie przestoju, ale również w kolejnych okresach, kiedy przedsiębiorca musi odbudować rynek klienta, czy przebranżowić się, i w związku z tym osiąga przychody mniejsze lub nie osiąga ich wcale.

W obliczu przedłużającej się pandemii i braku na ten moment realnych możliwości określenia przewidywanego terminu jej zakończenia należy przeznaczyć duże środki na ratowanie szeregu firm zagrożonych upadkiem, co powinno stanowić uzupełnienie pomocy publicznej świadczonej w ramach Tarcz Finansowych PFR. Wprawdzie KPO – zgodnie z jego założeniami - nie może stanowić uzupełnienia wsparcia w ramach Tarcz Finansowych, jednakże dotychczasowa skala pomocy i jej faktyczna dostępność dla wszystkich branż i sektorów potrzebujących wsparcia jest naszym zdaniem niewystarczająca. Przedłużająca się pandemia spowoduje konieczność wyasygnowania z budżetu Państwa kolejnych ogromnych środków na wsparcie dla firm, co nieuchronnie doprowadzi prędzej czy później do wzrostu inflacji. Dlatego należy (nawet kosztem renegotjowania założeń KPO z Komisją Europejską) przeznaczyć przede wszystkim duże środki na ratowanie firm stojących na krawędzi bankructwa a dopiero w dalszej kolejności wspierać firmy zgodnie z planowanymi w KPO reformami.

4. W obszarze inwestycji dot. zwiększenia innowacyjnych rozwiązań w gospodarce oraz rozwinięcia narodowego systemu innowacji zwracamy uwagę na podejmowany przez naszą organizację już wiele razy temat nowego podejścia do definicji innowacji.

Zgodnie z danymi rządowymi całkowite wydatki na badania i rozwój w Polsce utrzymują się wciąż na dość niskim poziomie (1,2 % PKB) w porównaniu ze średnią UE wynoszącą 2,1 % w 2018 r. Aby zmienić taki stan rzeczy i wreszcie doprowadzić do znaczącego wzrostu innowacyjności polskiej gospodarki konieczne jest nowe podejście do stosowanych w ramach programów operacyjnych definicji innowacji. Nasza organizacja już od wielu lat postuluje o stworzenie, przede wszystkim w ramach regionalnych programów operacyjnych, definicji innowacji ukierunkowanych na wymiar danego przedsiębiorstwa, oraz stworzenie możliwości szerokiego wprowadzania tzw. innowacji organizacyjnych przez małe firmy.

Przykładowo aktualnie obowiązujący warunek 3 lat na rynku jako podstawa uznania danego wyrobu bądź technologii za innowacyjną jest trudny do spełnienia dla przeważającej większości mikroprzedsiębiorstw. Ten warunek znacznie ogranicza dostępność wielu programów dla tego typu firm. Uwzględniając warunki, w jakich funkcjonują najmniejsze firmy za innowacyjność powinno się uznawać również postęp organizacyjny, zastosowanie w funkcjonowaniu firmy nowoczesnych urządzeń informatycznych i prostych programów ułatwiających prowadzenie działalności.

Również jako innowacyjność należy uznać inwestycje odtworzeniowe, zwłaszcza w firmach powracających lub wprowadzających do procesu wytwarzania i usług tradycyjne techniki i technologie, pozwalające na tworzenie pod indywidualne potrzeby produktów i rodzajów usług charakterystycznych np. dla danego regionu. Ponadto pozwalamy sobie zwrócić uwagę na kwestię zapewnienia efektywnego transferu wiedzy i innowacji do gospodarki. Współpraca nauki z przedsiębiorcami to odwieczny problem polskiej gospodarki, który jak pokazuje praktyka i liczby nie został efektywnie rozwiązany. Aby kolejny raz nie zmarnować ogromnych środków przewidzianych w KPO na ten cel należy w gronie przedstawicieli nauki i biznesu wypracować efektywne dla obu stron sposoby transferu nowych technologii do firm.

5. Program zakłada, że oprócz komponentu bezzwrotnych dotacji w ramach przyznanych przez UE środków, większość stanowić będą pożyczki. Jest to

słuszny kierunek, szybszy w uruchomieniu i jak wskazuje dotychczasowa praktyka w zakresie wydatkowania środków unijnych bardziej efektywny. Jednak, aby mechanizm pożyczkowy zadziałał efektywnie pożyczki muszą być alokowane w obszary, które w ich efekcie wygenerują środki do późniejszej ich spłaty. Ponadto ważny jest czas i warunki ich udzielania na zasadach preferencyjnych.

6. Pomimo licznych reform nadal mamy nieefektywną, powolną i zbiurokratyzowaną administrację, skomplikowany system opodatkowania działalności gospodarczej, długotrwały proces zamówień publicznych, nieefektywny i wolno działające sądownictwo gospodarcze, generalnie skomplikowany system prawa, w tym w szczególności prawa gospodarczego, brak zachęcającego i przejrzystego pakietu inwestycyjnego dla firm. Bez wsparcia w ramach KPO zmian w tych dziedzinach, które powinny wyprzedzić skuteczne wydatkowanie środków unijnych w ramach nowej Umowy Partnerstwa na lata 2014-2020, efektywność wydatkowania tych środków może być niska, poniżej założonych i oczekiwanych efektów. Należy zatem rozważyć uzupełnienie zapisów w części A.2 KPO o konieczne reformy mające na celu odbiurokratyzowanie administracji publicznej.
7. W ocenie wielu regionalnych organizacji rzemiosła potrzebna jest oczywiście kompleksowa informatyzacja administracji i umożliwienie przedsiębiorcom komunikacji z urzędami poprzez E-usługi publiczne. Jednak mając na uwadze doświadczenia lat poprzednich zwracamy uwagę na problem odcinania się urzędników od petenta, tworzenia infolinii, bez kontaktu z konkretnym urzędem czy wydziałem. Wszystkich spraw nie da się załatwić w formie elektronicznej a brak możliwości skontaktowania się z urzędnikiem często uniemożliwia petentowi załatwienie sprawy, na przykład działalność urzędów w wydziałach komunikacji.
8. W ramach komponentu B „Zielona energia i zmniejszenie energochłonności” analiza niektórych założeń programowych może prowadzić do refleksji, iż celem postawionym przez Komisję Europejską nie jest wyłącznie plan odbudowy po pandemii, lecz przede wszystkim realizacja polityki transformacji klimatycznej. W tej sytuacji istnieje realne zagrożenie dla konkurencyjności naszej gospodarki, której fundamentalne źródło energii stanowi węgiel. Znajdujemy się w takiej fazie rozwoju, że nasze aktywa w istocie bardzo poważnie obciążą wydatki na drogie i nieefektywne odnawialne źródła energii.

Węgiel jest naszym bogactwem naturalnym. W kategoriach całkowitego nonsensu należy odbierać założenia planistyczne o rezygnacji z jego wydobycia w wynegocjowanym z Komisją Europejską terminie. Wprost przeciwnie, należałoby się skoncentrować na sfinansowaniu zadań inwestycyjnych ukierunkowanych na przetwarzanie węgla (jego gazyfikacji, pozyskiwanie substytutów, itp.), jednakże ze względu na postawione obecnie przed nami cele dot. transformacji energetycznej będzie to trudne do wdrożenia.

Nawet uznani zachodni analitycy bankowi i gospodarczy podkreślają, iż „tworzenie narracji, że neutralność klimatyczna stanowić będzie strategię wzrostu gospodarczego jest myśleniem wyłącznie życzeniowym...”. Według szacunków wynikających z rządowych planów na lata 2021-2040 koszty transformacji energetycznej w Polsce wyniosą ok. 1,6 bln złotych. To jest prawie sześć razy więcej, aniżeli zakłada unijna pula finansowa dla Polski przewidziana w KPO.

9. W ramach komponentu C „Transformacja cyfrowa” pozytywnie oceniamy planowane dofinansowanie procesów wdrażania systemów pracy z wykorzystaniem pracy zdalnej pracowników (zakup i wdrażanie systemów informatycznych, oraz szkolenia pracowników).

Podkreślamy problem związany z potrzebą edukacji w zakresie cyfryzacji, w tym dotyczącej pracy zdalnej, w odniesieniu nie tylko nowego pokolenia, ale przede wszystkim pracowników i pracodawców mikro i małych firm od lat funkcjonujących na rynku. Właśnie to pokolenie wymaga szczególnej troski i wsparcia, aby zaakceptować i wdrożyć w działalności firm nowoczesne formy świadczenia pracy oraz organizacji pracy w przedsiębiorstwie.

Proces cyfryzacji powoduje także zmiany odnośnie zakresów i rodzajów umiejętności i kompetencji związanych z wykonywaniem poszczególnych zawodów, na co zdecydowanie muszą zareagować instytucje odpowiadające za programy nauczania. Przyczynia się także do generowania nowych zawodów i specjalności, co przykładowo dotyczy: montażu i obsługi OZE, ogniw fotowoltanicznych i technologii wodorowych, obsługi samochodów elektrycznych i hybrydowych, taboru zero lub niskoemisyjnego.

Należy też wziąć pod uwagę, że wdrażanie w przedsiębiorstwach zmian związanych z cyfryzacją i automatyzacją oznacza ograniczanie miejsc pracy w przedsiębiorstwach i różnego rodzaju instytucjach otoczenia biznesu. Tak więc należy wziąć pod uwagę, aby tempo tego procesu było równomierne do tempa generowania rodzajów działalności gospodarczej wymagających zatrudnienia w nowych zawodach i specjalnościach.

10. W systemie realizacji programu opisanego w części III „Komplementarność i realizacja planu” należy naszym zdaniem wymienić z nazwy jako beneficjentów programu (uprawnionych do aplikowania w ramach poszczególnych konkursów programu) partnerów spoza administracji z następującym podziałem zgodnie z opracowaną definicją partnerów spoza administracji w „Białej Księdze Zasady Partnerstwa” opracowanej kilka lata temu przez partnerów społecznych.

- partnerzy społeczni – reprezentatywni partnerzy społeczni i pozostali partnerzy społeczni
- partnerzy gospodarczy - izby gospodarcze oraz instytucje otoczenia biznesu
- podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie – organizacje pozarządowe, związki samorządu zawodowego, organizacje środowiska naukowego

Wyżej wymienione podmioty powinny być także precyzyjnie wymienione wśród podmiotów wchodzących w skład „Komitetu Monitorującego realizację reform i inwestycji KPO (KM KPO)”. Obecny zapis w tym zakresie mówi, że *„Komitet powołany będzie przez Instytucję Koordynującą, składać się będzie z przedstawicieli: Instytucji Koordynującej, Instytucji odpowiadających za reformy, Instytucji Wspierających, Ministerstwa Finansów, Ministerstwa koordynującego RRF”*. Oznacza to, że poszczególni partnerzy społeczni mogą być zaproszeni do tego gremium przez Instytucję Koordynującą typowo uznaniowo i nie gwarantuje udziału wszystkim reprezentatywnym partnerom społecznym.